

Dreptul de autor și drepturile conexe

Olesea Plotnic, Dorin Cimil

Policy Brief

Nr. 2
August, 2020

Association
Henri Capitant
Moldova

Jean Monnet Support to Associations in European
Integration and Intellectual Property Protection Studies
nr. nr. 611344-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-SUPPA

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Despre autori:

Olesea Plotnic – Dr.hab, Profesor universitar Universitatea de Stat din Moldova, Președintele Asociației de Cultură Juridică Henri Capitant din Moldova, expert cheie proiect Jean Monnet EUPROIN implementat de Asociația de Cultură Juridică Henri Capitant din Moldova

Dorin Cimil - Dr., conferențiar universitar Universitatea de Stat din Moldova, membru-fondator al Asociației de Cultură Juridică Henri Capitant din Moldova, , expert cheie în cadrul proiectului Jean Monnet EUPROIN

Acest material a fost realizat în cadrul proiectului Jean Monnet Support to Associations in European Integration and Intellectual Property Protection Studies / EUPROIN, implementat de Asociația de Cultură Juridică Henri Capitant Moldova, nr. ref. 611344-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-SUPPA

Pentru mai multe detalii accesați: <https://euproin.md/>

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta

ASOCIAȚIA DE CULTURĂ JURIDICĂ HENRI CAPITANT MOLDOVA

Policy Brief

Dreptul de autor și drepturile conexe

Olesea Plotnic, Dorin Cimil

Chișinău, 2021

Introducere

Picturile, fotografiile, desenele, literatura, cinematograful, muzica, dar și site-urile web, desenele de mobilier, manualele, coreografiile, programele de computer sunt lucrări care pot fi protejate prin drepturi de autor. Drepturile de autor protejează într-adevăr creatorii de opere originale. Drepturile conexe sunt asemănătoare cu drepturile de autor din perspectiva prerogativelor pe care le acordă. Obiectivul lor este de a proteja contribuția artistică sau financiară investită în creația literară și artistică.

Protejarea prin drepturi de autor (DA) și drepturi conexe (DC) implică faptul că multe utilizări ale unei opere nu pot fi făcute fără autorizarea autorului acesteia sau a titularului drepturilor conexe (sau a succesorilor acestora în titlu). Cu toate acestea, legea îi scutește pe utilizatori de a solicita permisiunea deținătorilor de drepturi de reproducere sau comunicare publică a lucrărilor protejate în anumite cazuri specifice, care vor fi descrise mai jos.

Faptul de a supune utilizarea operei voinței autorului sau titularului drepturilor învecinate are astfel scopul de a-i permite să trăiască din exploatarea operei sale dacă dorește, dar și de a permite crearea distribuției în public, prin implicarea creatorii.

Lucrările protejate prin DA și DC constituie, de asemenea, valori economice pe care o companie le poate exploata pe o piață (de exemplu, înregistrări, cărți, baze de date, software etc.).

Ceea ce au în comun DA și DC este că acestea apar fără îndeplinirea unor formalități. Într-adevăr: protecția drepturilor de autor apare automat chiar de la crearea unei opere originale, protecția drepturilor învecinate apare automat prin executarea sau producerea serviciului.

Cu toate acestea, poate fi util să se completeze anumite formalități care să permită autorului să-și ofere dovada datei la care și-a creat opera și că el este autorul. Aceste măsuri probatorii pot consta astfel în înregistrarea sau depunerea lucrării.

Drepturile de autor sau copyright reprezintă ansamblul prerogativelor de care se bucură autorii cu referire la operele create; instituția dreptului de autor este instrumentul de protecție a creatorilor și a operelor lor.

Operele literare și artistice sunt protejate de „Convenția de la Berna pentru protecția Operelor Literare și Artistice”, care datează din 1886, fiind revizuită în 1971. Potrivit Convenției de la Berna nu mai este necesară indicarea faptului că o operă este protejată de drepturile de autor atât timp cât „proprietatea intelectuală a unei opere literare, artistice sau științifice corespunde autorului pentru simplul fapt că el a creat-o” și „sunt considerate obiecte ale proprietății intelectuale toate creațiile originale literare, artistice și științifice exprimate prin orice mediu și pe orice suport, tangibile sau intangibile, cunoscute acum sau care se vor inventa în viitor”.

În lumea digitală se aplică aceleași legi ale proprietății intelectuale și drepturilor de autor ca și pentru toate celelalte creații originale.

În martie 2002 a intrat în vigoare Tratatul OMPI pentru Dreptul de Autor (WCT) și în mai Tratatul OMPI pentru Interpretare și Fonograme (WPPT).

Ambele „Tratate ale Internetului” (cum sunt cunoscute) au fost realizate în 1996 de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale. Astfel este actualizată și completată Convenția de la Berna și se introduc elementele societății digitale. Într-o perioadă de 6 ani (1996 - 2002), se realizează ratificarea acestor noi tratate de 30 de țări, minimul cerut de Organizația Națiunilor Unite, pentru punerea sa în aplicare.

Respectiv, DA și DC reprezintă instrumente și concepte legale care respectă și protejează drepturile autorilor legate de creațiile lor contribuind, de asemenea, la dezvoltarea economică și culturală a societății. Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe constituie un rol decisiv în desăvârșirea drepturilor și contribuției sociale a deținătorilor

I. Cadrul legal de reglementare a drepturilor de autor și a drepturilor conexe

1. Legislația Uniunii Europene

- Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22.05.2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale DA și drepturilor conexe în societatea informațională¹ - a adaptat legislația privind drepturile de autor și drepturile conexe la evoluțiile tehnologice. Însă, evoluția vertiginoasă a tehnologiilor digitale schimbă modul de distribuție și acces la programele de radio și televiziune. Conform estimărilor Eurostat aproape jumătate dintre utilizatorii de internet din UE accesează muzică, conținut audiovizual și jocuri online. Aceste evoluții din lumea digitală scot în evidență necesitatea revizuirii prevederilor acestei directive;

- Directiva (UE) 2019/790 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală și de modificare a Directivelor 96/9/CE și 2001/29/CE² - prevede un drept de autor conex pentru editorii de presă și o remunerație echitabilă pentru conținutul protejat prin drepturi de autor. Până în prezent, platformele online nu au avut nicio responsabilitate juridică pentru utilizarea și încărcarea conținutului protejat de drepturi de autor pe site-urile lor. Noile cerințe nu vor afecta încărcarea fără scop comercial a operelor protejate de drepturi de autor în enciclopediile online, cum ar fi Wikipedia³;

- Directiva (UE) 2019/789 a Parlamentului European și a Consiliului din 17 aprilie 2019 de stabilire a normelor privind exercitarea dreptului de autor și a drepturilor conexe, aplicabile anumitor transmisii online ale organismelor de radiodifuziune și anumitor retransmisii ale programelor de televiziune și radio și de modificare a Directivei 93/83/CEE a Consiliului⁴ - introduce principiul țării de origine pentru a facilita acordarea de licențe privind drepturile pentru anumite programe pe care furnizorii de radiodifuziune și televiziune le oferă pe platformele lor online (de exemplu, servicii de difuzare simultană și în reluare). Statele membre trebuie să asigure intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 7 iunie 2021;

- Directiva (UE) 2017/1564 a Parlamentului European și a Consiliului din 13 septembrie 2017 privind anumite utilizări permise ale anumitor opere și ale altor obiecte ale protecției prin drept de autor și drepturi conexe în beneficiul persoanelor nevăzătoare, cu deficiențe de vedere sau cu dificultăți de citire a materialelor imprimate și de modificare a Directivei 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională⁵ - facilitează accesul la cărți și alte materiale imprimate în formate adecvate și circulația acestora în cadrul pieței interne;

- Regulamentul (UE) 2017/1128 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2017 privind portabilitatea transfrontalieră a serviciilor de conținut online în cadrul pieței interne⁶ - vizează consumatorii ce accesează conținutul TV, muzica sau alt conținut digital atunci când călătoresc în alte state membre ale UE, alta decât țara în care au fost procurate.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029&from=RO>

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790>

³ Parlamentul European. Fișe descriptive despre Uniunea Europeană: Proprietatea intelectuală, industrială și comercială. Disponibil online: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/36/proprietatea-intelectuala-industriala-si-comerciala> (accesat 06.08.2020)

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0789&from=RO>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017L1564&from=RO>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1557493780595&uri=CELEX:32017R1128>

2. Legislația dreptul de autor (DA) și drepturi conexe (DC) în Republica Moldova

- Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139 (adoptată la 02.07.2010, în vigoare din 01.01.2011) este în mare parte armonizată cu prevederile reglementărilor comunitare în domeniul drepturilor de autor;

- Legea cu privire la difuzarea exemplarelor de opere și fonograme nr. 1459-XV (adoptată la 14.11.2002, în vigoare din 01-05-2003);

- Hotărârea pentru aprobarea Regulamentului cu privire la înregistrarea obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe nr. 89 din 10.02.2012.

- Proiectul Legii pentru modificarea Legii nr. 139/2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe, elaborat în vederea realizării pct.291 din Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM-UE în perioada 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1472/2016 a fost remis repetat către AGEPI spre examinare suplimentară și definitivare. Amendamentele propuse vizează transpunerea mai multor reglementări cu relevanță comunitară, inclusiv ale Directivei 2014/26/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe și acordarea de licențe multi-teritoriale pentru drepturile asupra operelor muzicale pentru utilizare online pe piața internă și au drept scop stabilirea regulilor clare privind gestiunea colectivă a dreptului de autor și a drepturilor conexe și, nu în ultimul rând, reglementarea modului transparent de colectare, repartizare și achitare efectivă a remunerației de autor către titularii DA și DC.

II. Prevederi specifice cu privire la dreptul de autor (DA)

DA este un termen juridic care reglementează raporturile ce apar la crearea și valorificarea operelor literare, artistice, științifice (drept de autor) a interpretărilor, fonogramelor, videogramelor, emisiunilor organizațiilor de difuziune (drepturi conexe).

Opera este un rezultat al creației intelectuale originale în domeniul literaturii, artei și științei, indiferent de mijloacele de creare, de modul concret și de forma de exprimare, de valoarea și importanța acesteia.

În doctrină, originalitatea operei este considerată ca o expresie a amprentei personalității și individualității autorului. Legea face distincția între calitatea de autor al unei opere, pe de o parte, și aceea de subiect al dreptului de autor al unei asemenea opere, pe de altă parte. Cel mai important subiect al dreptului de autor este considerat autorul operei de artă, literatură sau știință. Calitatea de autor al unei opere o poate avea numai persoana fizică, deoarece numai ea dispune de însușirile și capacitățile fizice și spirituale care sunt necesare realizării unei asemenea creații.

Autor poate fi persoana fizică prin a cărei activitate creatoare a fost creată opera. Atunci când opera a fost publicată anonim sau sub un pseudonim care nu permite identificarea autorului, editura, al cărei nume este indicat pe operă, se consideră, în absența unei probe contrare, reprezentant al autorului, având în această calitate dreptul să protejeze și să exercite drepturile autorului⁷.

La fel, persoana fizică sau juridică al cărei nume ori denumire apare pe o operă audiovizuală, videogramă sau fonogramă se consideră, pînă la proba contrară, producător al operei audiovizuale, videogramelor sau al fonogramei respective.

Pentru a informa publicul despre drepturile sale, titularul dreptului de autor va folosi simbolul protecției dreptului de autor, care se va aplica pe fiecare exemplar al operei și constă din trei elemente:

- a) litera latină „C” inclusă în cerc;
- b) numele sau denumirea titularului dreptului exclusiv de autor;

⁷ Art.8 alin. (2) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010

c) anul primei publicări a operei.

Totuși, folosirea simbolului protecției dreptului de autor nu constituie o condiție pentru a acorda operei protecția prevăzută de prezenta lege. Înregistrarea de stat a operelor protejate de dreptul de autor și de drepturile conexe se efectuează de AGEPI în conformitate cu regulamentul aprobat de către Guvern.

Din perspectivă, condițiilor de protecție a dreptului de autor, potrivit art.5 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010:

- toate operele exprimate într-o anumită formă obiectivă din domeniul literar, artistic și științific, indiferent de faptul dacă acestea au fost sau nu aduse la cunoștința publicului, beneficiază de protecție juridică;
- autorul beneficiază de protecția dreptului de autor asupra operei sale prin însuși faptul de creare a ei. Pentru apariția și exercitarea dreptului de autor nu este necesară înregistrarea operei, nici alt act de notificare sau alte formalități;
- dreptul de autor se constituie din drepturi patrimoniale și drepturi morale (personale nepatrimoniale);
- dreptul de autor nu depinde de dreptul de proprietate asupra obiectului material în care și-a găsit expresie opera respectivă. Procurarea unui asemenea obiect nu conferă proprietarului acestuia nici unul din drepturile acordate autorului de prezenta lege;
- drepturile patrimoniale pot aparține autorului ori altei persoane fizice sau juridice care deține, în mod legal, drepturile respective (titularul de drepturi);
- protecția dreptului de autor se extinde asupra formei de exprimare, dar nu se extinde asupra ideilor, teoriilor, descoperirilor științifice, procedeeleor, metodelor de funcționare sau asupra conceptelor matematice ca atare și nici asupra invențiilor cuprinse într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, explicare sau de exprimare.

Potrivit art. 6 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010, dreptul de autor se extinde asupra:

a) operelor, indiferent de locul primei lor publicări, al căror titular al dreptului de autor este o persoană fizică sau juridică din Republica Moldova;

b) operelor publicate pentru prima dată în Republica Moldova, indiferent de domiciliul sau de sediul titularului dreptului de autor asupra respectivelor opere;

c) altor opere, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

De asemenea, se atrage atenția că opera se consideră publicată pentru prima dată în Republica Moldova dacă a fost publicată în Republica Moldova în decurs de 30 de zile de la data primei sale publicări peste hotare.

În contextul reglementării legale naționale cu referire la operele protejate de dreptul de autor, dreptul de autor se extinde asupra operelor literare, artistice și științifice exprimate în următoarele forme⁸:

- a) scrisă (manuscris, text dactilografiat, partitură etc.);
- b) orală (interpretare publică etc.);
- c) imprimare audio sau video (mecanică, magnetică, digitală, optică etc.);
- d) de imagine (desen, schiță, pictură, plan, fotocadru etc.);
- e) tridimensională (sculptură, model, machetă, construcție etc.);
- f) în alte forme.

Respectiv, obiecte ale dreptului de autor pot fi⁹:

- a) operele literare (povestiri, eseuri, romane, poezii etc.);
- b) programele pentru calculator care se protejează ca și operele literare;
- c) operele științifice;

⁸ Art.7 alin. (1) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010

⁹ Art.7 alin. (2) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010

- d) operele dramatice și dramatico-muzicale, scenariile și proiectele de scenarii, libreturile, sinopsisul filmului;
- e) operele muzicale cu sau fără text;
- f) operele coregrafice și pantomimele;
- g) operele audiovizuale;
- h) operele de pictură, sculptură, grafică și alte opere de artă plastică;
- i) operele de arhitectură, urbanistică și de artă horticola;
- j) operele de artă aplicată;
- k) operele fotografice și operele obținute printr-un procedeu analog fotografiei;
- l) hărțile, planșele, schițele și lucrările tridimensionale din domeniul geografiei, topografiei, arhitecturii și din alte domenii ale științei;
- m) bazele de date;
- n) alte opere.

Fără a prejudicia drepturile autorului operei originale, de asemenea, se protejează prin dreptul de autor operele derivate și integrante la baza cărora stau una ori mai multe opere și/sau oricare alte materiale preexistente, și anume¹⁰:

a) traducerile, adaptările, adnotările, aranjamentele muzicale și orice alte transformări ale operelor literare, artistice sau științifice, cu condiția că constituie rezultate ale creației intelectuale;

b) culegerile de opere literare, artistice ori științifice (enciclopediile și antologiile, compilațiile altor materiale sau date, indiferent dacă sunt ori nu protejate, inclusiv bazele de date), cu condiția că, din considerentul de selectare și sistematizare a conținutului lor, constituie rezultate ale creației intelectuale.

Prin dreptul de autor, de asemenea, se protejează ca atare și o parte componentă ori un alt element al opere (inclusiv titlul sau personajele opere) care reprezintă în sine o creație intelectuală.

Operele, precum și părțile componente sau alte elemente ale operelor specificate la art.7 alin. (1)–(4) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010 beneficiază de protecție dacă sunt originale în sensul că reprezintă prin sine înseși creații intelectuale de autor. Nu se aplică alte criterii, cum ar fi caracteristicile de ordin cantitativ, calitativ sau estetic, pentru a determina dacă aceste opere sunt pasibile de protecție.

Ținem să menționăm că anumite creații și alte obiecte rămân neprotejate prin dreptul de autor, or potrivit art.8 alin. (1) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010, protecția dreptului de autor, conform prezentei legi, nu se extinde asupra:

- a) actelor normative, altor acte cu caracter administrativ, politic sau judiciar (legi, hotărâri judecătorești etc.) și nici asupra traducerilor oficiale ale acestora;
- b) simbolurilor de stat și a semnelor oficiale ale statului (drapele, steme, decorații, semne bănești etc.);
- c) expresiilor folclorice;
- d) noutăților zilei și a diverselor fapte ce reprezintă o simplă informație.

Dreptul de autor este unul dualist, căci se constituie din drepturi cu caracter patrimonial (economic) și nepatrimonial (personal, moral).

Drepturile morale ale autorului se referă la¹¹:

a) dreptul la paternitate – dreptul de a fi recunoscut în calitate de autor al opere sale și dreptul de a pretinde o atare recunoaștere, inclusiv prin indicarea numelui său pe toate exemplarele opere publicate sau prin referirea la numele său, după cum se obișnuiește, în cazul oricărei valorificări a opere, cu

¹⁰ Art.7 alin. (3) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 139/2010

¹¹ Art.10 alin. (1) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

excepția cazurilor când acest lucru este imposibil și când lipsa obligației de a indica numele autorului decurge din alte prevederi ale prezentei legi;

b) dreptul la nume – dreptul autorului de a decide cum va figura numele său la valorificarea operei (numele adevărat, pseudonimul sau anonim);

c) dreptul la respectarea integrității operei – dreptul la protecția operei sale contra oricărei denaturări, schimonosiri sau a oricărei alte atingeri aduse operei, care prejudiciază onoarea sau reputația autorului;

d) dreptul la divulgarea operei – dreptul de a decide dacă opera va fi adusă la cunoștința publică, în ce mod și când;

e) dreptul la retractarea operei – dreptul autorului de a retracta opera sa din circuitul comercial, despăgubind pe titularul dreptului de valorificare, dacă acesta este prejudiciat prin exercitarea retractării.

Ținem să atragem atenția că, drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunțări sau cesiuni și sunt imprescriptibile, chiar și în cazul în care autorul cedează drepturile sale patrimoniale.

Drepturi patrimoniale

Utilizarea sau exploatarea unei opere dă naștere la drepturi patrimoniale (economice), distincte și exclusive, ale autorului de a autoriza¹²:

a) reproducerea operei;

b) distribuirea originalului sau a exemplarelor operei;

c) închirierea exemplarelor operei, cu excepția operelor de arhitectură și a operelor de artă aplicată;

d) importul exemplarelor operei în vederea distribuirii, inclusiv al exemplarelor confecționate cu consimțământul autorului sau al altui titular al dreptului de autor;

e) demonstrarea publică a operei;

f) interpretarea publică a operei;

g) comunicarea publică a operei prin eter, inclusiv prin satelit (tele- radiodifuziune), sau prin cablu;

h) retransmiterea simultană și fără modificări, prin eter sau prin cablu, a operei transmise prin eter sau prin cablu;

i) punerea la dispoziție în regim interactiv a operei;

j) traducerea operei;

k) transformarea, adaptarea, aranjamentul sau alte modificări ale operei, cu excepția cazurilor când efectuarea unor acțiuni din cele enumerate la lit. a)–k) nu se încadrează în forma de exprimare a operei și pentru care nu pot fi stabilite sancțiuni.

Este important de subliniat faptul că, autorul sau alt titular al drepturilor patrimoniale exclusive de autor are dreptul la o remunerație echitabilă. Quantumul și modul de achitare a remunerației de autor pentru fiecare caz și mod de valorificare a operei se stabilesc în contractul de autor sau în contractele pe care organizațiile de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale le-au încheiat cu utilizatorii.

Dreptul de distribuire menționat la art.11 alin. (1) lit. b) din Legea menționată se epuizează odată cu prima vânzare sau cu altă primă transmitere a dreptului de proprietate asupra originalului ori exemplarelor operei pe teritoriul Republicii Moldova.

În cazul în care un autor a transmis sau a cesionat unui producător de fonograme sau de opere audiovizuale dreptul său de închiriere a fonogramei sau a operei audiovizuale menționat la art.11 alin. (1) lit. c) din prezentul articol, autorul își păstrează dreptul la o remunerație echitabilă pentru fiecare închiriere. Acest drept este inalienabil și se exercită numai prin intermediul organizațiilor de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale.

Dreptul de retransmisie prin cablu prevăzut la art.11 alin. (1) lit. h) din Legea menționată se exercită exclusiv prin intermediul unei organizații de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale. Suma remunerației de autor pentru dreptul de retransmisie prin cablu se stabilește luând ca bază orice tip de

¹² Art.11 din Legea menționată

plăți pe care operatorii rețelei prin cablu le încasează de la membrii publicului pentru serviciile corespunzătoare, inclusiv pentru accesul tehnic, precum și pentru menținerea și deservirea tehnică a echipamentului utilizat pentru realizarea retransmisiei. Suma se stabilește pentru achitarea atât a remunerației cuvenite autorilor sau altor titulari ai dreptului de autor pentru drepturile lor exclusive prevăzute la alin. (1) lit. h) din prezentul articol, cât și a remunerației echitabile cuvenite interpreților și producătorilor de fonograme, prevăzută la art. 37 alin. (1) lit. c).

Potrivit art.13 din Lege, copaternitatea este dreptul de autor asupra unei opere create prin efortul comun a două sau a mai multor persoane, indiferent de faptul dacă această operă constituie un tot indivizibil sau este formată din părți. Fiecare dintre coautori își menține dreptul de autor asupra părții create de el și are dreptul să dispună de aceasta cum crede de cuviință, cu condiția că această parte are caracter de sine stătător. Se consideră că o parte componentă a operei este de sine stătătoare în cazul în care ea poate fi valorificată independent de alte părți ale acestei opere.

În cazul dreptului de autor asupra operelor de serviciu, potrivit art.14 din Lege, drepturile morale asupra unei opere create ca urmare a îndeplinirii unei misiuni încredințate de angajator sau ca urmare a îndeplinirii atribuțiilor de serviciu (operă de serviciu) aparțin autorului acestei opere, iar autorul operei menționate nu are dreptul să interzică angajatorului său să o publice sau să o facă în alt mod accesibilă pentru public.

În lipsa unor prevederi legale sau a unor clauze contractuale contrare, în măsura în care valorificarea operei este condiționată de misiunea încredințată autorului de a crea această operă, dreptul patrimonial asupra operei de serviciu aparține angajatorului. Quantumul remunerației de autor pentru fiecare mod de valorificare a operei de serviciu se stabilește în contractul încheiat între autor și angajator.

Este important în acest context, la valorificarea operei de serviciu, de a se indica numele autorului, în cazul când realmente acest lucru este posibil. Angajatorul, de asemenea, are dreptul să ceară indicarea numelui său la orice valorificare a operei de serviciu.

III. Drepturile conexe (DC)

Crearea unei opere de artă, literatură sau știință implică o muncă care urmează a fi remunerată, iar aceasta se poate efectua, în mare parte, doar cu aportul altor subiecți ce vor aduce la cunoștința publicului opera creată prin diferite metode de comunicare cum ar fi dansul, interpretarea sau recitarea publică a operelor, regizare și altele. În acest context, este bine cunoscut că valorificarea efectivă a obiectelor protejate de dreptul de autor, nu poate fi imaginată fără aportul interpreților, producătorilor de fonogramă sau organizațiilor de difuziune.

Drepturile conexe, potrivit autorilor Chiroșca I., Chiroșca D.,¹³ se pot defini ca o categorie de drepturi, ce au ca finalitate să asigure protecția creațiilor produse de anumite categorii de persoane ce contribuie la executarea prin anumite mijloace și forme a creațiilor protejate de dreptul de autor. În doctrină¹⁴, noțiunea de drepturi conexe este înțeleasă ca însemnând drepturi garantate într-un număr din ce în ce mai mare de țări, pentru protecția intereselor artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organizațiilor de radiodifuziune și de televiziune, în relație cu activitățile legate de utilizarea publică a operelor autorilor, de toate categoriile de prezentări ale artiștilor sau de comunicare către public a evenimentelor, informațiilor și a oricăror sunete și imagini.

Potrivit articolul 32 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, subiecți ai drepturilor conexe sînt interpreții, producătorii de fonograme, producătorii de videograme și organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu. Drepturile conexe se exercită fără a prejudicia dreptul de autor.

¹³ Chiroșca I, Chiroșca D., *Dreptul Proprietății intelectuale, Partea I*, CEP, Chișinău, 2020, p.203

¹⁴ Introducere în proprietatea intelectuală, ed. ROSETTI, 2001, pag.150.

Respectiv, pentru apariția și exercitarea drepturilor conexe nu este necesară respectarea vreunei formalități. În absența unei probe contrare, persoana fizică sau juridică al cărei nume sau denumire apare în mod obișnuit pe o imprimare a interpretării, pe o fonogramă, videogramă sau pe o imprimare a unei emisiuni se consideră interpret, producător de fonogramă sau videogramă, respectiv, organizație de difuziune prin eter sau prin cablu.

Pentru a informa publicul despre drepturile lor, interpreții și producătorii de fonograme sau videograme, organizațiile de difuziune prin eter sau prin cablu pot indica, pe fiecare exemplar sau ambalaj al fonogramei, videogramei, emisiunii, simbolul protecției drepturilor conexe, care constă din trei elemente¹⁵:

- a) litera latină "P" inclusă în cerc;
- b) numele sau denumirea titularului de drepturi conexe exclusive;
- c) anul primei publicări a interpretării, fonogramei, videogramei, emisiunii.

Ținem să atragem atenția că drepturile interpretului se protejează în conformitate cu Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe dacă:

- a) interpretul este cetățean al Republicii Moldova;
- b) interpretarea a avut loc pe teritoriul Republicii Moldova;
- c) interpretarea a fost imprimată pe o fonogramă sau videogramă în conformitate cu prevederile alin. (5);
- d) interpretarea nu este imprimată pe o fonogramă sau videogramă, dar este inclusă într-o emisiune a organizației de difuziune prin eter sau prin cablu în conformitate cu prevederile alin. (6).

La fel, drepturile producătorului de fonograme sau videograme se protejează în conformitate cu Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe dacă:

- a) producătorul de fonogramă sau videogramă este cetățean al Republicii Moldova sau persoană juridică cu sediul permanent în Republica Moldova;
- b) fonograma sau videograma a fost publicată pentru prima dată în Republica Moldova sau a fost publicată pe teritoriul țării în decurs de 30 de zile de la data primei ei publicări în altă țară.

Drepturile organizației de difuziune prin eter sau prin cablu se protejează în conformitate cu prevederile prezentei legi dacă organizația respectivă are sediul permanent în Republica Moldova și difuzează programe de la un transmițător amplasat pe teritoriul Republicii Moldova.

Drepturile conexe ale interpreților, producătorilor de fonograme sau videograme și ale organizațiilor de difuziune prin eter sau prin cablu străine se protejează în conformitate cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

În cele ce urmează vor fi elucidate drepturile fiecărui sibiect protejat prin drepturi conexe, și anume:

1. Drepturile interpreților¹⁶

Interpretul beneficiază de următoarele drepturi morale în privința interpretării sale:

- a) dreptul la paternitate – dreptul de a se considera interpret și de a cere o atare recunoaștere, inclusiv prin comunicarea sau indicarea numelui său la fiecare valorificare a interpretării sale, dacă prin prezenta lege nu sunt stabilite alte prevederi sau excepții;
- b) dreptul la nume – dreptul interpretului de a decide cum va figura numele său la valorificarea interpretării (numele adevărat, pseudonimul sau anonim);
- c) dreptul la respectarea integrității interpretării - dreptul la protecția interpretării sale contra oricărei denaturări, schimonosiri sau contra oricăror altor atingeri care pot prejudicia onoarea sau reputația interpretului.

Interpretul are dreptul exclusiv să permită sau să interzică următoarele acțiuni:

- a) imprimarea interpretării sale încă neimprimată;

¹⁵ Art.32 alin.(3) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

¹⁶ Art.33 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

- b) reproducerea imprimării interpretării sale;
- c) distribuirea imprimării interpretării sale;
- d) închirierea imprimării interpretării sale;
- e) comunicarea publică prin eter sau prin cablu a interpretării sale, cu excepția cazului când interpretarea este ea însăși o interpretare televizată ori radiodifuzată sau este executată de pe o imprimare;
- f) punerea la dispoziție în regim interactiv a interpretării sale imprimate.

Interpretul sau, în cazul unei interpretări colective, conducătorul ori o altă persoană împuternicită de acest colectiv poate permite utilizatorului acțiunile prevăzute la alin. (2) prin contract încheiat în formă scrisă cu acesta.

Încheierea contractului de creare a unei opere audiovizuale între interpret și producătorul operei audiovizuale, dacă contractul nu prevede altfel, atrage transmiterea de către interpret a drepturilor sale prevăzute la alin. (2).

În cazul în care un interpret a transmis sau a cesionat unui producător de fonograme, videograme sau de opere audiovizuale dreptul său de închiriere, prevăzut la alin. (2) lit. d), interpretul își păstrează dreptul la o remunerație echitabilă, asupra căreia părțile vor conveni de comun acord, pentru închirierea fonogramei, videogramei sau a operei audiovizuale ce conține interpretarea sa. Acest drept este inalienabil și se exercită exclusiv prin intermediul unei organizații de gestiune colectivă a drepturilor patrimoniale.

2. Drepturile producătorilor de fonograme¹⁷

Producătorul de fonograme are dreptul exclusiv să permită sau să interzică următoarele acțiuni în privința fonogramei sale:

- a) reproducerea fonogramei;
- b) distribuirea exemplarelor de fonogramă;
- c) închirierea exemplarelor de fonogramă;
- d) importul, în scop de distribuire, al exemplarelor de fonogramă, inclusiv al exemplarelor executate cu consimțământul producătorului de fonograme;
- e) punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a fonogramei;
- f) adaptarea sau orice altă transformare a fonogramei.

Drepturile exclusive ale producătorului de fonograme prevăzute la alin. (1) din prezentul articol pot fi transmise altor persoane prin contract de cesiune sau de licență, în condițiile art. 30 și 31.

Dreptul de distribuire prevăzut la alin. (1) lit. b) se epuizează odată cu prima vânzare sau cu altă primă transmitere a dreptului de proprietate asupra fonogramei pe teritoriul Republicii Moldova.

3. Drepturile producătorilor de videograme¹⁸

Producătorul de videograme are dreptul exclusiv să permită sau să interzică următoarele acțiuni în privința videogramei sale:

- a) reproducerea videogramei;
- b) distribuirea originalului sau a exemplarelor de videogramă;
- c) închirierea exemplarelor de videogramă;
- d) importul, în scop de distribuire, al exemplarelor de videogramă, inclusiv al exemplarelor executate cu consimțământul producătorului de videograme;
- e) punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a videogramei.

Drepturile exclusive ale producătorului de videograme prevăzute la alin. (1) din prezentul articol pot fi transmise altor persoane prin contract de cesiune sau licență, în condițiile art. 30 și 31.

¹⁷ Art.34 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

¹⁸ Art.35 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

Dreptul de distribuire prevăzut la alin. (1) lit. b) se epuizează odată cu prima vânzare sau cu altă primă transmitere a dreptului de proprietate asupra videogramelor pe teritoriul Republicii Moldova.

4. Drepturile organizațiilor de difuziune prin eter sau prin cablu¹⁹

Organizația de difuziune prin eter sau prin cablu are dreptul exclusiv să permită sau să interzică următoarele acțiuni în privința emisiunilor sale:

- a) imprimarea emisiunii;
- b) reproducerea unei imprimări a emisiunii;
- c) distribuirea imprimării emisiunii;
- d) comunicarea publică prin eter sau prin cablu a emisiunii;
- e) retransmiterea emisiunii;
- f) comunicarea publică a emisiunii în locuri accesibile publicului cu plată pentru intrare;
- g) punerea la dispoziția publicului în regim interactiv a imprimării emisiunii.

Drepturile exclusive ale organizației de difuziune prin eter sau prin cablu prevăzute la alin. (1) din prezentul articol pot fi transmise altor persoane prin contract de cesiune sau de licență, în condițiile art. 30 și 31.

Dreptul de distribuire prevăzut la alin. (1) lit. c) se epuizează odată cu prima vânzare sau cu altă primă transmitere a dreptului de proprietate asupra imprimării emisiunii pe teritoriul Republicii Moldova.

Potrivit art. 39 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu privire la termenele de protecție a drepturilor conexe, drepturile interpretului la paternitate, la nume și la respectarea integrității interpretării se protejează pe un termen nelimitat. Drepturile interpretului prevăzute la art. 33 alin. (2) și la art. 37 se protejează timp de 50 de ani de la data interpretării. Însă:

a) dacă, în această perioadă, imprimarea interpretării, alta decât fonograma, a fost legal publicată sau comunicată public, drepturile interpretului se protejează timp de cel puțin 50 de ani de la data efectuării celei mai vechi dintre aceste acțiuni;

b) dacă, în această perioadă, imprimarea interpretării pe o fonogramă a fost legal publicată sau comunicată public, drepturile interpretului se protejează timp de cel puțin 70 de ani de la data efectuării celei mai vechi dintre aceste acțiuni.

Drepturile producătorului de fonograme prevăzute la art. 34 și la art. 37 se protejează timp de 50 de ani de la data imprimării fonogramei. Însă:

a) dacă, în această perioadă, fonograma a fost legal publicată sau comunicată public, drepturile menționate se protejează cel puțin 70 de ani de la data primei publicări legale;

b) dacă, în această perioadă, fonograma nu a fost legal publicată, dar a fost comunicată public, drepturile menționate se protejează timp de 70 de ani de la data primei comunicări publice legale.

În cazul în care, după 50 de ani de la data publicării sau comunicării publice legale a fonogramei, producătorul acesteia nu oferă spre vânzare copii ale acestei fonograme în cantitate suficientă sau nu le pune la dispoziția publicului, interpretul poate rezilia contractul prin care a transmis drepturile sale producătorului de fonograme asupra imprimării interpretării sale.

În cazul în care, la 50 de ani de la publicarea legală a fonogramei sau, în lipsa unei astfel de publicări, la 50 de ani de la comunicarea legală a fonogramei către public, producătorul fonogramei nu oferă copii ale fonogramei spre vânzare într-o cantitate suficientă sau nu pune fonograma la dispoziția publicului, prin cablu sau fără cablu, în așa fel încât membrii publicului să aibă acces individual la ea când vor și de unde vor, interpretul poate rezilia contractul prin care a transmis unui producător de fonograme drepturile asupra fixării interpretării sale. Dreptul de reziliere a contractului menționat poate fi exercitat cu condiția ca producătorul, în termen de un an de la notificarea de către interpret a intenției sale de a rezilia contractul, să nu desfășoare cele două activități de valorificare menționate mai sus. Acest drept de reziliere nu poate face obiectul unei renunțări din partea interpretului.

¹⁹ Art.36 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe

În cazul în care pe fonogramă sunt imprimate interpretările mai multor interpreți, aceștia își pot rezilia contractele lor în conformitate cu legislația în vigoare. În cazul în care aceste contracte se reziliază în temeiul prezentului alineat, drepturile producătorului de fonograme asupra fonogramei încetează.

Recomandări:

1. Dezvoltarea continuă și constantă a legislației naționale în domeniul DA și DC cu preluarea celor mai bune practici internaționale în domeniul protecției și respectării drepturilor de proprietate intelectuală, aspect ce constituie pilonul de bază în dezvoltarea sistemului național de PI.

2. Aprofundarea colaborării internaționale în domeniul DA și DC, regionale și bilaterale în domeniul PI cu OMPI, OEB, EUIPO, oficiile de profil din statele terțe, asociațiile titularilor de drepturi de PI din străinătate, organizațiile internaționale din domeniul gestiunii colective a drepturilor patrimoniale de autor și conexe.

3. Consolidarea capacităților instituționale ale organelor abilitate cu funcții și responsabilități privind protecția PI și asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală în domeniul DA și DC.

4. Implementarea Platformei informaționale în domeniul protecției drepturilor de proprietate intelectuală - e-IPR, sistem informațional interdepartamental comun care va asigura schimbul de date interinstituțional și va contribui la informarea societății cu privire la respectarea drepturilor de PI.

5. Monitorizarea și supravegherea activității organizațiilor de gestiune colectivă a DA și DC în vederea asigurării standardelor internaționale de transparență, responsabilitate și bună guvernare a acestora.